

مدرسه بروجیه

مدرسه بروجیه، بنایی متعلق به **قرن هشتم**، در **سیواس** می‌باشد.

فهرست مندرجات

- [۱ - پیشینه](#)
- [۲ - نحوه ساخت](#)
- [۳ - نقشه مدرسه](#)
- [۴ - سرآمد بناهای سلجوقی](#)
- [۵ - فهرست منابع](#)
- [۶ - منبع](#)

پیشینه

این مدرسه بین «دارالشفای» **عزّ‌الدین کیکاووس** اول و مدرسه دو **مناره** ساخته شده است. کتیبه‌های مدرسه و مقبره بانی آن که در همین‌جا واقع است، نشان می‌دهد که **مظفرالدین بروجردی** در ۶۷۰ آن را ساخته است. از بانی مدرسه، مظفر بن عبدالله مفضل بروجردی آگاهی بسیاری در دست نیست؛ تنها از نام او برمی‌آید که از اهالی بروجرد **ایران** بوده است. مدرسه، که بر اثر عدم مراقبت و مرور **زمان** بسیار خراب شده بود، به همت اوقاف، بازسازی شده است.

نحوه ساخت

بروجیه، با چهار ایوان و صحن بدون سقفی که در وسط قرار گرفته، مطابق با طرح متعارف مدارس چهار ایوانی **ایران** ساخته شده است. با توجه به این‌که دو مدرسه دیگر نیز در نزدیکی آن قرار دارند، می‌توان نتیجه گرفت که این محله مرکز فرهنگی شهر سیواس بوده است. ساختن دارای ایوان‌های بزرگی است که در کنار هر یک از آن‌ها یک طبقه میل اشکوبی مشاهده می‌شود. سنگ‌های ساختمانی این بنا، بسیار منظم‌اند؛ تناسب عناصر معماری، سادگی و هماهنگی تزئینات سنگی در جبهه اصلی این مدرسه، نشانه‌ای از درک عالی زیبایی‌شناسانه در احداث آن است. در ورودی جبهه نیز از لحاظ تزئینات، غنی است. **کتیبه** این بنا در بالای چارچوب در، از سنگ‌های دو رنگ تشکیل شده است. نوشته‌های دو طرف مقصوره مقرنس‌کاری شده، و نوشته‌های اطراف در با اشکال هندسی بسیار غنی تزئین شده‌اند.

نقشه مدرسه

طرح این **مدرسه**، بسیار منظم و تقریباً به شکل مربع است. ایوان ورودی مدرسه، که با **گنبد** پوشیده شده، در قبلیس با معماری متداول **زمان** خود، بنایی نوآورانه به شمار می‌آید. محرابی که در قسمت گنبددار طرف راست ورودی مدرسه وجود دارد، معلوم می‌کند که این قسمت **مسجد** بوده است. قسمت گنبددار طرف چپ، که آرامگاه بانی مدرسه در آن قرار دارد، دارای طرح مربع و همان تناسب‌هاست، و در گذشته دارای تزئیناتی غنی از کاشی بوده، اما امروز فقط بخشی از کاشی‌های شش ضلعی و ستاره‌های بالای دیوارهای مقبره و مقرنس‌های آن باقی‌مانده است.

در دو طرف حیاط مدرسه رواق‌هایی هست که قوس‌های پهن آن‌ها بر ستون‌هایی استوارند. بعضی از سر ستون‌ها نیز به سبک معماری **یونان** باستان و دارای رموز حرفی روم شرقی است که نشان می‌دهد این ستون‌ها از مکان‌های مختلف گردآوری شده‌اند. البته، معمار گمنام این مدرسه، که آن را با مهارت بسیار تزئین کرده، از ساختن سر ستون عاجز نبوده، بلکه برای حفظ این سرستون‌ها از آن‌ها استفاده مجدد کرده است. ایوان بزرگ با نواری از نوشته‌ها، محاط شده و سطوح بین این نوار و نوشته‌ها و قوس ایوان با اشکال هندسی و نقوش برجسته بسیاری تزئین گردیده است. اتاق‌های بسیار تنگ پشت این رواق‌ها با گنبد‌های گهواره‌ای پوشیده شده است. از ایوان اصلی، احتمالاً، در **تابستان** برای تشکیل جلسات درس استفاده می‌شده است. در دو طرف ایوان اصلی، راه پله‌هایی تنگ وجود دارد که با گنبد‌هایی پوشیده شده است. این دهلیزها از طریق دو در قوسی پهن در راست و چپ، به مکان‌هایی گنبدپوش راه دارند و هر یک دارای یک طبقه فوقانی‌اند. هنوز معلوم نیست که از این طبقات برای چه کاری استفاده می‌شده است.

سرآمد بناهای سلجوقی

مدرسه بروجیه در سیواس، از لحاظ تعادل در تزئینات، وسعت فضا و نیز از لحاظ معماری، سرآمد بناهای مشابه سلجوقی در [آسیای صغیر](#) است. آهنگ و تناسب خطوط و بهرگیری از همه عناصر معماری، قابلیت عالی معمار آن را نشان می‌دهد. ایجاد چنین بنایی عالی، بی‌حمایت [دولت](#)، نشان‌دهنده [فرهنگ](#) پیشرفته سیواس در [دوره سلجوقی](#) است.

فهرست منابع

- (۱) R. "Sivas'ta Buruciye Medresesinin", *Arkeoloji Dergisi*, XV/۲ Ankara (۱۹۶۸), ۵-۳۸.
- (۲) Halil Ethem and M von Berchem, *Corpus Inscriptionum Arabicarum*, III, Cairo ۱۹۱۰-۱۹۱۷, ۲۶.
- (۳) A Gabriel, *Monuments turcs d'Anatolie*, Paris ۱۹۳۴, II, ۱۵۲-۱۵۵.
- (۴) G de Jerphanion, *langes d'arch*, IV XXXIV-XXXV, *Revue archéologique anatolienne*, Beyrut ۱۹۲۸, ۸۵-۸۶.
- (۵) R. dvan Nafiz and H. akk. Uzunçar, I, Sivas ehri, Istanbul ۱۹۲۸, ۱۰۸-۱۱۲.
- (۶) S. Metin, *Anadolu Medreseleri (Selçuklu ve Beylikleri Devri)*, Istanbul ۱۹۷۰, I, ۴۹-۵۷, ۲۶۷-۲۷۰.
- (۷) Osman Turan, "Selçuklular Zamanında Sivas ehri", *DTCFD*, XI (۱۹۵۱), ۴۴۷-۴۵۷.

منبع

[دانشنامه جهان اسلام، بنیاد دائرة المعارف اسلامی، ج ۱، ص ۱۰۷۸، برگرفته از مقاله «مدرسه بروجیه».](#)

رده‌های این صفحه: [امکان تاریخی](#) | [امکان تاریخی ترکیه](#) | [تاریخ ترکیه](#) | [مقالات دانشنامه جهان اسلام](#)